

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Марин Дамянов

относно:

конкурс за „ДОЦЕНТ по филмово и телевизионно продуцентство“,

обявен от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, публикуван в

ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК БРОЙ 95

от 14 ноември 2023 г.

Документи по конкурса е подал един кандидат – д-р Мартичка Божилова.

Веднъж от любопитство влязох на една лекция на д-р Божилова. Беше на един фестивал за документално кино. Аудиторията беше шарена – имаше малко колеги, но и доста студенти, в това число – и съвсем начинаещи млади хора. В лекцията всичко беше точно – поднесено интересно, разбираемо, достъпно, без баналности и общоизвестни неща. Аз друго не съм и очаквал от Божилова. Но друго ми направи впечатление. На такива лекции често има хора – обикновено неосъществени, или начинаещи с по-особени характери. Те задават въпроси или предизвикват дискусия, по-скоро не с цел да научат нещо, а да демонстрират собствената си ерудиция и често – да хванат лектора в грешка, в незнание на нещо, или просто да покажат интелектуално превъзходство. (Между другото – един път имах нещо като лекция пред професори и доценти в СУ, там нямаше подобна атмосфера. Професорите по история при всички случаи знаеха доста неща по-добре от мене, но мълчаха, слушаха и не се опитваха да доминират. Но с начинаещи, случайни хора в аудиторията рядко е така).

В случая с лекцията на Божилова – там имаше и момчета (без нито един филм), които искаха да покажат на лекторката колко са ерудирани, и може би – неосъзнато – колко я превъзхождат. Е, тука Божилова ме впечатли! Като някакъв айкидист на дискусиите, тя мило и с усмивка, с добро отношение, тя ловко изпращаше опонентите си в глуха линия, отговаряше им така, че конфликтът приключваше. Тя има талант за това. Но не е само до талант – доколкото си спомням, Божилова е учила и теология, а както знаем, Църквата има натрупан хилядолетен опит във водене на дискусии.

Преглеждам документите. Кандидатурата на д-р Мартичка Божилова е убедителна, даже бих си позволил да кажа – безспорна.

Божилова е доктор от 2018 година с дисертация за микро- и нискобюджетните филми в съвременното българско кино.

В кинопроизводството е – доколкото виждам – от 1999 г., тоест – вече 25 години. Като продуцент е работила в не по-малко от 44 завършени филма – според <https://www.imdb.com>, и още 2 предстоят. Всъщност – вероятно са повече, може би – около 50. Те са всякакви – документални, игрални, телевизионни сериали. Впечатляващо е не само количеството, а най-вече качеството. Филмите, които Мартичка е „пипнала“, имат забележителен брой награди в България, но още повече – извън България. Изреждането на всички награди на филмите на Божилова би изпълнило обем, може би по-голям от препоръчителния обем за едно становище. Затова ще си позволя да се пошегувам: Мартичка се е превърнала в страшилище за колегите, които знаят, че появи ли се неин филм, нямат особени шансове за награди. При това – доколкото знам, висшето образование на Божилова не е по „кино и телевизия“; не го казвам, за да я девалвирам, дори напротив, защото и аз не съм завършил НАТФИЗ и знам колко трудно е, без да си усвоил базовите понятия и писани и неписани правила на киното, да се впишеш и да бъдеш конкурентен в този затворен кръг от хора, където нищо не се дава наготово, а след жестока конкуренция.

Искам специално да отбележа филма "Не ме докосвай" – копродукция между Румъния, България (Agitprop с подкрепата на ИА "Национален филмов център"), Чехия, Франция и Германия, който спечели „Златна мечка“ в Берлин през февруари 2018 г. Ко-продуцент на филма е Мартичка Божилова. Българското кино не се докосва често до такива високи награди на най-престижните фестивали в света.

Ще спомена и още една награда – лична за Мартичка, а не за филм: Наградата „International Trailblazers“, MIPDOC, Кан – на продуцента Мартичка Божилова за креативност, новаторство, оригиналност и пробив в жанра "Документално кино" (2006).

Божилова участва в конкурса с три документални филма:

- 1) “Георги и пеперудите”, 60 мин., 2004 г.) ; 2) “Последните черноморски пирати”, (72 мин. 2013 г.); 3) Коридор No 8 (74 мин, България, 2008 г.)

Дълбоко уважавам българското документално кино. В наши дни филмите с лекота прекосяват граници. Живял съм няколко години в Германия, гледах германски и изобщо европейски телевизии. Много по-често съм попадал на български документални филми, отколкото на български игрални. В игралното кино попадаме в убийствена конкуренция с цялото световно кино. В документалното имаме шанс да направим нещо, което друга кинематография не би могла, нещо за нашия живот.

Ясно е, че журитата по фестивалите харесват и награждават филмите на Божилова. Исках да направя някаква справка как българският зрител приема филмите ѝ. Прииска ми се да погледна и зрителски оценки – на български зрители, които понякога, зад маската на анонимността, са безмилостни към признати и награждавани филми.

Да не ви отегчавам, но ето примерно три анонимни отзива за „Последните черноморски пирати“:

tsnchh - 2018-12-23: „По-забавно от всички напъни на бг киното през последните години.“

ifigenia - написано на 2019-01-01: „Страхотен филм, много арт! Изключително приятно ме изненада и неподправената игра на "актьорите", и чудатия им вид, все едно са излезли от "Черна котка, бял котарак" на Кустурица. В последствие разбрах, че филмът е документален, а "актьорите" са истински хора, което обяснява защо толкова много ги харесах – нищо общо с изкуствената и безжизнена игра в българските филми от последните десетилетия. Препоръчвам с две ръце!“

kaloqnbog - написано на 2019-01-02 : „Много е хубав филм. Беззъбите пияници има какво да ви разкажат, за да се посмеете.“

Край на цитатите. За мене и това, зрителското „жури“, има значение. Понякога е по-трудно да ги спечелиш, отколкото маститото жури от киноведи. Заимствам идеята от проф. Ст. Семерджиев, който отдавна обмисля възможността студентските филми на НАТФИЗ да бъдат оценявани не само от преподаватели и колеги, а и от случайни, външни зрители.

За „Георги и пеперудите“ искам да подчертая – това е прекрасен документален филм. Впечатли ме, че той е от малкото български филми които са дочакали да бъдат дигитално реставрирани, при това – в унгарска лаборатория, която обещава по-високо качество. Това е заслужено – "Георги и пеперудите" е „носител на над 20 награди, показван е на повече от 100 кинофестивала в цял свят и е филмът с най-продължително киноразпространение у нас – 8 години на екран без прекъсване.“

Относно „Коридор № 8“ – разбира се, има няколко награди – задължителни за филм на Мартичка Божилова, поне 4 от тях са международни. Освен награди, примерно и прочутото списание „Variety“ е забелязало филма; ето какво пише в броя си от 10.02. 2008:

„Всички иронии и абсурди на Балканите влизат в действие в „Коридор №8“, едно остроумно пътешествие, което доказва, че не можете да стигнете дотам отгук. Продуцирана и заснета от същия екип като наградения документ на Андрей Паунов, сегашната снимка, под смешно любознателното кормило на Борис Десподов, гледа на региона по подобен заядлив начин, като пита защо съседните нации България, Македония и Албания нямат средства за общ транспорт. Както възхищавайки се на нелогичността, така и подчертано коментирайки забавящите ефекти на изолацията, този документален филм заслужава гладко каране по фест веригата, с вероятно приемане на евро кабел.“

Просто няма какво да добавя.

Статиите на д-р Божилова ме убеждават в нещо, в което и без това съм убеден – че тя има какво да каже на студентите от НАТФИЗ. Тя преподава и предмети от типа на „Международно продуцентство“ и „Европейска копродукция“.

Самата Божилова е написала:

„ ... за АГИТПРОП стремежът да създаде трайни международни контакти с утвърдени европейски и световни продуценти и разпространители, както и да добие разпознаваемост и авторитет на европейския кинопазар, беше буквално въпрос на съществуване...“

Оставам с убеждението, че Божилова е експерт в областта на намирането на международно финансиране за филми, което включва и международните копродукции. Това е нещо много ценно и много важно. По мое лично впечатление, малко продуценти в България са компетентни в тая област. А международните копродукции улесняват финансирането на филми, правят възможни по-сложни и скъпи филми. Важно е също, че спомагат за културната интеграция на Евросъюза.

В заключение: Доктор Мартичка Божилова е отличен лектор и преподавател. Тя преподава нещо, в което се е доказала – тя е от най-изявените и награждавани продуценти. Името на продуцентската къща „Агитпроп“ се е превърнало в гаранция за качество, при това – не само в България. За мен е извън всяко съмнение, че д-р Божилова ще бъде само от полза за НАТФИЗ като доцент по филмово и телевизионно продуцентство. Убедено гласувам „ЗА“.

С уважение: /проф. д-р Марин Дамянов/